

แบบรายงานผลการพัฒนาความรู้ของข้าราชการ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๒
รอบการประเมินที่ ๒ / ๒๕๖๙ ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๙ – ๓๐ กันยายน ๒๕๖๙
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙

ชื่อ-นามสกุล นายรัฐ เกวานันท์ ตำแหน่ง นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
หน่วยงาน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
หัวข้อการพัฒนา กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลสำหรับผู้ปฏิบัติงานภาครัฐ
วิธีการพัฒนา การฝึกอบรมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์
วันที่พัฒนา ๒๔ - ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๙ สถานที่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ
หน่วยงานที่จัดอบรม สถาบันพัฒนาบุคลากรภาครัฐด้านดิจิทัล (TDGA)
วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับฐานกฎหมายเพื่อประกอบการเก็บรวบรวม ใช้งาน และเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคล และฐานกฎหมายที่แนะนำสำหรับภาครัฐ
๒. เพื่อให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโดยอาศัยฐานกฎหมายภารกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะ และความจำเป็นในการใช้อำนาจรัฐ
๓. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจบทบาทต่าง ๆ ของผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Data Controller) ผู้ประมวลผลข้อมูล (Data Processor) และ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (Data Subject)

สรุปสาระสำคัญดังนี้

ส่วนที่ ๑ ความเข้าใจพื้นฐาน PDPA ในบริบทภาครัฐ

ทำไมภาครัฐต้องปฏิบัติตาม PDPA

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒ (PDPA) บังคับใช้กับทั้งเอกชนและหน่วยงานรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน เจ้าหน้าที่รัฐจึงต้องสร้างความสมดุลระหว่าง "การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล" และ "การให้บริการ/ปฏิบัติตามภารกิจของรัฐ"

ข้อมูลส่วนบุคคลคืออะไร

- ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป (Personal Data) คือ ข้อมูลที่ทำให้ระบุตัวตนบุคคลนั้นได้ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ชื่อ-นามสกุล เลขบัตรประชาชน เบอร์โทรศัพท์ อีเมล ที่อยู่ IP Address
- ข้อมูลส่วนบุคคลอ่อนไหว (Sensitive Personal Data) คือ ข้อมูลที่เสี่ยงต่อการเลือกปฏิบัติ ต้องดูแลขั้นสูงสุด เช่น เชื้อชาติ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อศาสนา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ/ความพิการ ข้อมูลชีวภาพ (สแกนใบหน้า/ลายนิ้วมือ)

บทบาทสำคัญในกระบวนการ

- เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (Data Subject) คือ ประชาชน หรือบุคลากรที่เป็นเจ้าของข้อมูล
- ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Data Controller) คือ หน่วยงานรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับการเก็บ รวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูล
- ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (Data Processor) คือ บุคคล/หน่วยงานที่ประมวลผลข้อมูลตามคำสั่งของผู้ควบคุมข้อมูล (เช่น บริษัท Outsourcer)
- เจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (DPO) คือ ผู้ให้คำปรึกษาและตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมายในหน่วยงาน

ส่วนที่ ๒ ฐานกฎหมายและการใช้งานข้อมูลของภาครัฐ

ความเข้าใจผิดเรื่อง "ความยินยอม (Consent)"

หน่วยงานรัฐ ไม่จำเป็นต้องขอความยินยอมเสมอไป หากปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย การฝ่าฝืนขอความยินยอมในเรื่องที่เป็นหน้าที่ตามกฎหมายอาจทำให้ประชาชนเข้าใจผิดว่ามีสิทธิปฏิเสธได้

ฐานกฎหมายสำคัญที่ภาครัฐนิยมใช้ (Legal Bases)

- ฐานภารกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือการใช้อำนาจรัฐ (Public Task / Official Authority) (ฐานหลักของภาครัฐ) ใช้เมื่อเก็บข้อมูลเพื่อทำตามภารกิจ กฎหมายจัดตั้ง หรืออำนาจตามกฎหมายของหน่วยงาน
- ฐานปฏิบัติตามกฎหมาย (Legal Obligation) ใช้เมื่อมีกฎหมายเฉพาะสั่งให้หน่วยงานต้องเก็บหรือรายงานข้อมูล (เช่น กฎหมายภาษี กฎหมายจัดซื้อจัดจ้าง)
- ฐานสัญญา (Contractual Obligation) ใช้กรณีทำสัญญาจ้าง สัญญาซื้อขาย หรือจัดทำข้อตกลงกับเอกชน/ประชาชน
- ฐานประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมาย (Legitimate Interest) ใช้กรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของหน่วยงานหรือบุคคลอื่น โดยไม่ละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานเกินสมควร (เช่น การบันทึกกล้อง CCTV เพื่อความปลอดภัย)
- ฐานความยินยอม (Consent) ใช้เป็น "ฐานสุดท้าย" เมื่อไม่อาจใช้ฐานอื่นๆ ได้ เช่น การนำข้อมูลไปใช้ในกิจกรรมส่งเสริมการตลาด การจัดกิจกรรมสมัครใจที่อยู่นอกเหนือภารกิจหลัก

ส่วนที่ ๓ สิทธิของประชาชนและการปฏิบัติตามหลักปฏิบัติ (Action Plan)

สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (Data Subject Rights)

ประชาชนมีสิทธิขอเข้าถึง/ขอรับสำเนา ขอแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้อง ขอให้ลบ/ทำลาย ขอระงับการใช้ ขอคัดค้านการประมวลผล และขอถอนความยินยอม (หน่วยงานต้องปฏิเสธอย่างมีเหตุผลตามกฎหมายหากกระทบต่อการใช้อำนาจรัฐ)

แนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ (แนวทางสอดคล้อง PDPA)

- ทำ Notice (Privacy Notice) แจ้งวัตถุประสงค์การเก็บข้อมูล ให้ประชาชนทราบก่อนหรือขณะเก็บข้อมูลเสมอ
- ใช้เท่าที่จำเป็น (Data Minimization) เก็บและประมวลผลเฉพาะข้อมูลที่จำเป็นต่อภารกิจเท่านั้น
- รักษาความมั่นคงปลอดภัย (Data Security) กำหนดสิทธิ์เข้าถึงข้อมูล (Access Control) กำหนดผู้รับผิดชอบ ป้องกันข้อมูลรั่วไหล
- ทำบันทึกการรายการ (ROPA) จัดทำบันทึกการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้ตรวจสอบได้
- รับมือเหตุละเมิด (Data Breach) หากพบข้อมูลรั่วไหล ต้องแจ้งสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (สคส.) ภายใน ๗๒ ชั่วโมง และแจ้งประชาชนกรณีเสี่ยงกระทบสิทธิสูง

ในการทำงานจริง เจ้าหน้าที่ควรเริ่มต้นด้วยการสำรวจข้อมูลที่หน่วยงานตนเองถืออยู่ (Data Mapping) เพื่อระบุให้ชัดเจนว่าเก็บข้อมูลอะไรบ้าง ใช้ฐานกฎหมายใด และมีมาตรการรักษาความปลอดภัยที่เพียงพอหรือยัง ประโยชน์ที่ได้รับความนิยมจากการพัฒนาความรู้

๑. ได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับฐานกฎหมายเพื่อประกอบการเก็บรวบรวม ใช้ และเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคล และฐานกฎหมายที่แนะนำสำหรับภาครัฐ

๒. ได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโดยอาศัยฐานกฎหมายภารกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะและความจำเป็นในการใช้อำนาจรัฐ

๓. ได้รับความรู้ ความเข้าใจบทบาทต่างๆ ของผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Data Controller) ผู้ประมวลผลข้อมูล (Data Processor) และ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (Data Subject)

การนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้

เนื้อหาจากบทเรียนในหลักสูตรกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลสำหรับผู้ปฏิบัติงานภาครัฐ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในองค์กรได้ โดยเริ่มจากการสำรวจและจัดทำบัญชีข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลทั้งหมดที่องค์กรถืออยู่ เพื่อจัดหมวดหมู่และลงบันทึกรายการประมวลผลให้ชัดเจน ระบุฐานกฎหมาย โดยเปลี่ยนมาใช้ฐานอำนาจรัฐ/กฎหมาย พร้อมทำประกาศแจ้งสิทธิและวัตถุประสงค์แก่ประชาชน ควบคุมสิทธิและจำกัดการเก็บข้อมูล โดยเก็บเฉพาะข้อมูลที่จำเป็น และจำกัดสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูลตามชั้นลับและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ รวมถึงวางระบบรับมือเหตุข้อมูลรั่วไหล โดยจัดทำขั้นตอนปฏิบัติงานกรณีเกิดเหตุละเมิดข้อมูล เพื่อให้พร้อมรายงาน สคส. ภายใน ๗๒ ชั่วโมง

แนวทางการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่เกษตรกร

อธิบายเรื่องข้อมูลแบบเปรียบเทียบ โดยแจ้งกับเกษตรกรว่าข้อมูลส่วนบุคคล (เช่น เลขบัตรประชาชน พิกัดแปลงเกษตร) เป็นเหมือนของมีค่าที่ต้องระวังไม่ให้ถูกขโมย แนะนำให้ถามวัตถุประสงค์ก่อนลงชื่อหรือส่งมอบเอกสาร และมีสิทธิขอดูหรือแก้ไขข้อมูลของตนเองในระบบรัฐได้ตลอดเวลา ย้ำเตือนไม่ให้ส่งภาพบัตรประชาชนหรือรหัส OTP ทางไลน์/โทรศัพท์ ให้กับคนที่อ้างเป็นเจ้าหน้าที่โดยไม่มีการยืนยันตัวตน รวมถึงการอธิบายว่ารัฐเก็บข้อมูลเพื่อส่งมอบสิทธิประโยชน์ (เช่น เงินอุดหนุน/ประกันพืชผล) ตามกฎหมายอย่างปลอดภัย

(ลงนาม)

(นายรัฐ เกวานันท์)

นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ

(ลงนาม)

(นายอนุรักษ บัวคลี่คลาย)

ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน

อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA)

สำหรับผู้ปฏิบัติงานภาครัฐ

ทำความเข้าใจข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป (Personal Data)

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ชื่อ-นามสกุล, เลขบัตรประชาชน, เบอร์โทรศัพท์, อีเมล และ IP Address

ข้อมูลส่วนบุคคลอ่อนไหว (Sensitive Personal Data)

ข้อมูลที่มีความเสี่ยงสูงต่อการถูกเลือกปฏิบัติ เช่น เชื้อชาติ, ศาสนา, ประวัติอาชญากรรม, ข้อมูลสุขภาพ, ความพิการ และข้อมูลชีวภาพ (ลายนิ้วมือ/สแกนใบหน้า)

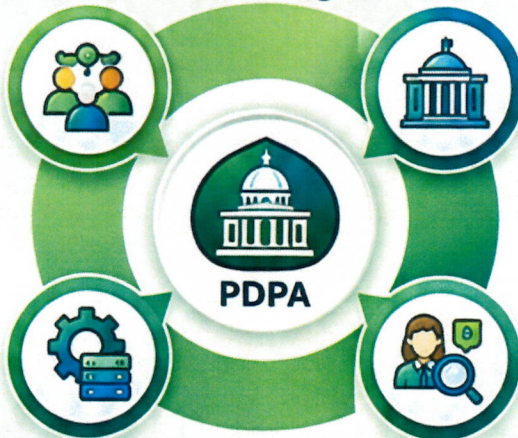
4 บทบาทสำคัญใน PDPA

เจ้าของข้อมูล (Data Subject)

ประชาชนหรือบุคคลใดๆ ที่ เป็นเจ้าของข้อมูลนั้นๆ

ผู้ประมวลผลข้อมูล (Data Processor)

ผู้ที่ทำการประมวลผลข้อมูล ตามคำสั่งของหน่วยงาน (เช่น บริษัท Outsource)

ผู้ควบคุมข้อมูล (Data Controller)

หน่วยงานรัฐที่มีอำนาจตัดสินใจว่าจะเก็บ ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลอย่างไร

เจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูล (DPO)

ผู้ให้คำปรึกษาและตรวจสอบการ ปฏิบัติตามกฎหมายภายในหน่วยงาน

5 ฐานกฎหมายสำคัญสำหรับภาครัฐ

ฐานภารกิจเพื่อ ประโยชน์สาธารณะ (Public Task)

ฐานที่มีความจำเป็น เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ ของหน่วยงานรัฐ ตามกฎหมาย

ฐานปฏิบัติตาม กฎหมาย (Legal Obligation)

ใช้เมื่อมีกฎหมายกำหนด ให้หน่วยงานต้องเก็บ ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูล

ฐานสัญญา (Contractual Obligation)

ใช้กรณีที่ข้อมูลจำเป็น ต่อการทำสัญญา หรือข้อตกลงกับหน่วยงาน และประชาชน

ฐานประโยชน์โดย ชอบด้วยกฎหมาย (Legitimate Interest)

ใช้เพื่อความจำเป็นของ หน่วยงานโดยไม่ละเมิด สิทธิประโยชน์ของเจ้าของข้อมูล ตามที่กฎหมายกำหนด

ฐานความยินยอม (Consent)

เป็น “ฐานสุดท้าย” ที่ จะใช้เมื่อไม่ได้อาศัยฐานอื่น เช่น กิจกรรมสมัครใจ ของประชาชน

แนวทางปฏิบัติสำหรับเจ้าหน้าที่ (Action Plan)

ทำ Notice แจ้งวัตถุประสงค์

แจ้งให้ประชาชนทราบ ถึงเหตุผลการเก็บข้อมูล ก่อนหรือขณะเก็บข้อมูล เสมอ

เก็บเท่าที่จำเป็น (Data Minimization)

เลือกเก็บและใช้ข้อมูล เฉพาะข้อมูลจำเป็น ต่อการให้บริการ

รักษาความปลอดภัย และสิทธิการเข้าถึง

กำหนดสิทธิ์ผู้เข้าถึง ข้อมูล (Access Control) เพื่อป้องกันข้อมูลรั่วไหล

ทำบันทึกรายการ (ROPA)

จัดทำบัญชีรายการ ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ตามกฎหมายที่กำหนด

รับมือเหตุละเมิด ภายใน 72 ชั่วโมง

หากข้อมูลรั่วไหล ต้องแจ้ง สำนักงานคณะกรรมการ คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (สคส.) โดยเร็ว

ข้อแนะนำเมื่อสื่อสารกับประชาชน (เช่น เกษตรกร)

เปรียบเทียบข้อมูลเหมือน “ของมีค่า”

แนะนำประชาชนให้ระวังไม่ให้ข้อมูลถูกขโมย และมีสิทธิ์ขอถูกระงับแก้ไขข้อมูลในระบบ รัฐได้เสมอ

รัฐเก็บข้อมูลเพื่อคุ้มครองสิทธิประโยชน์ อธิบายว่าการเก็บข้อมูล (เช่น พิกัดแปลง เกษตร) เป็นไม่เพื่อการจ่ายเงินอุดหนุนหรือ ประกันพืชผลตามกฎหมายอย่างปลอดภัย

จัดทำโดย นายรัฐ เกวนันท์

นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 2